

AZ ÉRTÉKMENTÉS SZENVEDÉLYE

Jelenkori magángyűjtemények kiállítása,
Iparművészeti Múzeum, 2008. január 21.

1907-ben az Iparművészeti Múzeum akkori főigazgatója, Radisics Jenő ún. amateur kiállítást rendezett. Az akkori szóhasználattal élve az „amateur” kifejezés műgyűjtőt jelentett. A főigazgató szándékai szerint a kiállítás válogatást nyújtott a korabeli budapesti magángyűjteményekből. Ugyan nem minden jelentős magángyűjtő szerepelt, de mégis átfogó kép rajzolódott ki a korabeli műgyűjtésről, az arisztokrata műkinccsektől a polgári otthonokban rejtekező alkotásokig. A múzeum zsúfolásig megtelt a több ezer darab műalkotással, melyek között porcelánok, ezüstök voltak a legnagyobb számban, de a legkülönbözőbb iparművészeti alkotások helyet kaptak.

Száz év elteltével az Iparművészeti Múzeum ismét egy hasonló körképet szeretne bemutatni jelenkorunk iparművészeti jellegű magángyűjteményeiből. Ezúttal 66 gyűjtő majd' 600 műalkotással szerepel. A nagy érdeklődésre való tekintettel szeretnénk hagyományt teremteni, időszakonként lehetőséget adva a magángyűjtők bemutatkozásának. Érdekes az is, hogy össze lehet vetni a száz évvel ezelőtti kiállítás anyagát a jelenkorival: mennyiben változtak, alakultak a gyűjtési szokások. Mi volt egykor az érték, és mit jelent ma ez a fogalom? A rendszerváltást követően rohamosan jöttek létre a magángyűjtemények, gyakran vagyongeremő, kincstár-jellegű akarattal, máskor az egykorvolt alkotások, elfeledett emlékek újrafelfedezésének szándékával és élményével. A műgyűjtés azonban természetesen nemcsak vagyongyarapítást jelent, hanem szélesebb értelmezésben értékkeremő és értékmentő tevékenység. Innen a kiállítás címe: „Az értékmentés szenvedélye.”

A kiállítás koncepciója eltér a 100 évvel ezelőtől. Akkor Radisics Jenő az egyes gyűjtőket, gyűjteményeket név szerint

EX LIBRIS JULIA VERMES

EX LIBRIS JULIA VERMES

Andreas Raub: Babel tornya, C3C5

csoportosítva mutatta be; ma sajnálatos módon a gyűjtők nagy része nem vállalta névvel a bemutatkozást. Emiatt, és mivel nagyon sok a vegyes gyűjtemény, nem lett volna igazán célszerű az egyes gyűjtők anyagát egy csoportban bemutatni. Nem gyűjtők szerint, hanem főbb gyűjtési területek szerint csoportosítjuk a műtárgyakat, ez részben korszakok szerinti áttekintést jelent, de leginkább művészeti szerinti csoportosítást (szőnyegek, fegyverek, ötvös-, kerámia-, üvegtárgyak, könyvkötések stb.). Néhány határterület is helyet kap a kiállításban (szobrok, érmek). Az

alkalmazott grafika területén a kisgrafikák szerepelnek, hiszen a múzeum hatalmas ex libris gyűjteménye révén ez a műfaj beletartozik az Iparművészeti Múzeum gyűjtőkörébe. Így a Kisgrafika Barátok Köre tagjainak is lehetőségük nyílik a bemutatkozásra, s érdekességként jegyzem meg, hogy ez az egyetlen gyűjtőegyesület, mely részt vesz a tárlaton. Köszönjük a résztvevők szíves közreműködését, és a KBK titkárának, Palásthy Lajosnak a szervezőmunkát.

Kiállító gyűjtők:

Krajcsi Tiborné, Kundermann Jenő, Dr. Lenkey István, Dr. Mayer József, Pittmanné Mikó Ildikó, Rácz Mária, Semsey Andorné, Szanka Rózsa, Szászné Mara, Vermes Júlia

Horváth Hilda

PRIIT VAHER: AZ EX LIBRISTERVEZÉS IGAZI MEGNYUGVÁS

A szakadatlan mindennapi munka ritmusában Priit Vaher észét grafikus úgy érezte, valami új hiányzik az életében. Ennek révén talált rá az ex libris világára. Ez volt az, amely megragadta és végül gyűjteni kezdte a könyvjegyeket. Végül is kb. 20 000 lapos gyűjteményt mondhat magáénak. Azt mondja, a mintegy ezer lapos gyűjtemény az ideális.

– Barátom, én komoly pénzt – és lelkesedést – fektettem a gyűjteményem felépítésébe. Ez valóban nem olcsó hobby! Sajnálatos módon az emberek nem értik az ex libris célját. Az antikváriumok sem fognak könyvjegyekkel foglalkozni.

Egyrészt nincs méltányolva az eredeti ex libris értéke. A gyűjtők gyakran elintézik a kérdést azzal, hogy egy nyomtatványüzletben – az eredeti grafika másolatát – veszik meg ahelyett, hogy az eredetit vennék meg a művésztől. Vaher véleménye, hogy azok a művészek akik könyvjegyeket terveznek, legalább 5 év művészeti tanulmányokat folytassanak.

Vaher a munkáinál a metszetet részesíti előnyben. Ez egy munkaigényes, és ezért lassúbb munkamódszer, de mint mondja, a metszés több kihívást jelent az eljárás során. Színeket is

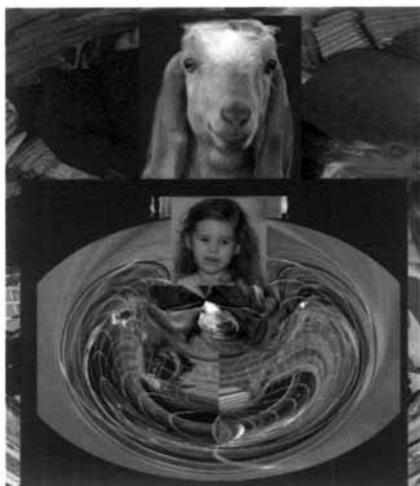

Priit Vaher linómetszete (1983), X3

használ, és szerinte a színek sokat kihoznak a lemezről. Az eredmény meglepően szép.

Vaher más technikákat is használ – a legutolsókat számítógéppel készítette. Ez idő kérdése, mert mostanában kevés ideje van időigényes alkotások megvalósítására. A televíziónál dolgozik mint producer. Ez behatárolja szabadidős tevékenységét.

Mint példát említi meg, hogy egy saját részére készített ex librist az unokájával az állatkertben tett látogatása ihlette. A kép egy kis gyerek arcát és egy kecskeszerű állat fejét ábrázolja, színes kivitelben számítógép által. Mély érzések vannak a lapon. Ennek az ex librisnek metszéssel való elkészítése sokkal hosszadalmasabb lett volna.

EXLIBRIS ELIISABET VAHER

Priit Vaher (2007), CAD

Ez egy egyszerű példa a művész azon óhajának, hogy embereket ábrázoljon lapjain – de meg kell mondani, más témák is vonzzák őt. Ezek a kis darabok a művésznek örömet adnak, hogy látja a saját munkáját a kezdetektől a végeredményig. Mint televíziós producernek a mindennapi munkája nem nyújtja ugyanezt.

– Napi munkám során nincs szükségem a képi művészetre. Ezért helyette témákat találok ki, és megfelelő formát hozzá. Vannak mások, akik befejezik a munkát.

Vaher eddig kb. 250 könyvjegyet készített. A legmunkaigényesebb ex librist egy német professzor részére tervezte. A dúc elkészítése egy hónapot vett igénybe. Végül száz példányt le is nyomott belőle. Vaher úgy látja, az emberek nem méltányolják azt a munkát, mely a teljes elkészítéshez szükséges. A közvélemény úgy látja, hogy (csak) egy hivatásos művész tud jó ex librist készíteni.

Vaher igényli a megrendelővel az együttműködést a témával kapcsolatban. Azt mondja, csak így lehet közösen, jó lapot készíteni. De ezen túlmenően, a művésznek is meg kell élnie. Semmi sincs ingyen.

– Az észtek már nem rendelnek ex librist.

A szovjet éra alatt számos kapcsolat alakult ki a finnekkel. Ennek egyik oka az a tény volt, hogy majdnem lehetetlen volt Észtországban anyagokat kapni a grafikai munkához. Az orosz papír csekély minőségű volt és sárga árnyalatba hajlott. Ezért volt a finnek jelenléte szívesen látott. A helyzet most már megváltozott. Manapság már megfelelő minőségű anyagokat lehet itthon is kapni.

A szovjettől való felszabadulásnak mégis volt más kihatása is, Vaher elvesztette munkáját a filmiparban. 1992-ben szabad-

úszó művész lett. Vaher könyvjegy készítésére nem volt befolyással a filmes munka. Ez két különböző terület.

– Amikor a filmiparban dolgoztam, sok tanulmányt folytattam a művészettörténet terén, mely valószínűleg befolyással volt ex libris tervezési utamon.

Vaher 2007-ben ünnepli 60. születésnapját, tagja az Észt Művészeti Társaság vezetőségének, és az Észt Ex Libris Clubnak.

Számos kiállításon vett részt külföldön. A következőket említhetjük meg ezzel kapcsolatban: Finnország, Németország, Olaszország, Belgium, Törökország, USA, Hongkong – és természetesen saját hazája, Észtország.

Leila Lehtiranta

Angoltól fordította Palásthy Lajos

KARÁCSONYI LAPOK ANNO...

A modern világ, az e-mailok sem tudták szerencsére kiszorítani a régi szép szokást, hogy a szeretet ünnepére és az újévre művészi lapokat ne küldjenek az emberek egymásnak. A XV. századtól a keresztény világban az ünnepi jókívánságokat tartalmazó kézfestésű fametszet lapokat vagy rézmetszetet ajándékba küldenek egymásnak a tehetősebbek. A XVIII. századtól a szerencsekívánatokot tartalmazó jókívánságokat fokozatosan – a városi polgárság hatására – karácsonyi lapokat készítettek, ez vélt a legfontosabb családi ünnep.

A rézmetszetes és litografált üdvözlőkártyák a XIX. század közepétől népszerűvé és egyre díszesebbé váltak. Megjelentek a betlehemi személyek ábrázolása, Mária a kisdettel, angyalok, háromkirályok stb. Ezeket a lapokat a századnak ebben az időszakában zömmel főleg német- és osztrák nyomdák készítették, így azok felirata is német szöveggel voltak rányomva. 1840-től azonban megjelennek a magyar nyelvű nyomtatványok is.

Azóta a karácsonyi és kismértékben az újévi lapok gyártása mind művészi, mind kivitelezési formában sokat fejlődött, s ebben a gépies világban is örömet jelent a szép képeslap, vagy borítékban postázott karácsonyi üdvözlőkártya megérkezése.

Nagy örömünkre a KBK művész tagjai közül sokan készítettek és készítenek magas színvonalú, szép lapokat.

Mayer József

Técserka Zolt fametszete (2007), XI